

τοῦ εἶπεν τὴν χεῖρα. Ἀλλὰ θανατηφόρος χαυνότης τὸν κατέλαβε, τῷ ἔδραξε τὴν χεῖρα, ἐστηρίχθη ἐπὶ τινος δένδρου, οἱ ὧμοί του ὠλισθήσαν ἐπὶ τοῦ τραχεύς φλοιοῦ καὶ ἔπεσεν.

Ὁ Ἐρρίκος θεώρει μετὰ φρίκης τὰς τελευταίας προσπάθειάς τοῦ ἀδελφοῦ του ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ζωὴν, ἠθέλησε νὰ βαδίσῃ πρὸς αὐτόν, ἀλλ' εὖτε αὐτὸς ἠδύνατο νὰ μετακινήσῃ· πνιγμένος ἐκ τοῦ αἵματος, ὀρθίος καὶ ἀκίνητος, ἐκλονιζέτο ὡς ἄνθρωπος πάροινος.

Ἀμφότεροι οἱ ἀτυχεῖς εὗτοι εἶχον μητέρα, ἥτις τοὺς ἡγάπα τρυφερῶς. Ἐκ τοῦ βαθύς τῆς πεδιάδος, εἰς τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐσπέρας, σχημά τι ἀόριστον ἐφαίνετο ἀποσπώμενον καὶ προχωροῦν πρὸς αὐτοὺς. Ἀνέβαινε βραδέως τὸν λόφον, καὶ καθ' ὅσον ἐπλησίαζεν εἰς αὐτὸν ἀνεγνώριζον τὴν μητέρα των. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐφάνη τὸ φάσμα ὅλως ὁρατὸν καὶ εὐδιάγνωστον, ὁ ὀρθίος ἱστάμενος διὰ τελευταίας τινὸς προσπάθειας ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν εἰς ἣν ἦτο κεκυρωμένος, καὶ ὑπῆγε νὰ ριφῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις ἐσπάραιεν ἐπὶ ἐπὶ τῆς γῆς· οὕτως ἀμφότεροι κεκαλυμμένοι ἀπὸ αἶμα καὶ δάκρυα ἐξέπνευσαν, δόντες καὶ λαβόντες τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν.

(Μετὰφρασις) Ξ. Π.

ΠΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.

ΣΜΥΡΝΑΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Πρὸς τὸν φίλον μου Π * * * εἰς Ἀθήνας.

Ἀπὸ τῆς βαθμίδος τοῦ ἀποχωρισμοῦ καὶ μετὰ τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ σου μὲ παρεκάλεις, ἀπερχόμενον τῶν Ἀθηνῶν εἰς Σμύρνην, καὶ συνίστας μοι ἐπανειλημμένως, ἵνα, ἅμ' ἀριχθείς ἐνταῦθα, σοὶ πέμψω σημειώσεις τινὰς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πόλεως ταύτης, τῆς πόλεως, ἐνθα διήλθον, οὐαί! ἀνεπιστραπτί, αἱ γλυκύτεραι τῆς παιδικῆς ἡμῶν ἡλικίας στιγμαί, καὶ τὸν ἄερα τῆς ὁποίας ἀνεπνεύσαμεν ὑπὸ τοὺς στυγρεφεῖς καὶ δασυφύλλους πορτοκαλλῶνας τῆς, καὶ τὰ πρῶτα ἐφέλλισαμεν αἰσθήματα, ὑπὸ τὰ κατὰσκια τῶν χωρίων αὐτῆς δάστη καὶ τοὺς καταφύτους καὶ ζωγραφικοὺς λόφους τῆς.

Πρῶταν λοιπὸν τινὰ τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου εἰσερχόμεθα ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, διὰ τοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεναγώδους Σμυρναϊκοῦ κόλπου, ὀρίζομενου ἐκατέρωθεν ὑπὸ ὀρέων, ὑπὸ κολωνῶν καὶ λόφων καταφύτων, καὶ ὑπὸ παιδιᾶδων καὶ ἀγρῶν ζωγραφικωτάτην ἔχοντων τὴν ἐποψίν. Ἐνίοτε εἰς τὰς ποικίλας τῶν παιδιᾶδων τούτων εἰκόνας, συνενοῦντο οἱ ἐκ τῶν ἀμμοῶδων οὐρτειν καὶ τῶν ἀλιτενῶν ἄκρων ἀποτελούμενοι τῆς θαλάσσης χρωματισμοί, καὶ τινες δελφίνες ἀποπεπλανημένοι καὶ τὰ ἀφρίζοντα τοῦ πυριπνέου ἡμῶν δράκοντες ἔχγη μετὰ ζήλου ἀκρολουθοῦντες, συνεπλήρουν τὴν ποιητικὴν σκηνογραφίαν ἐκείνην. Ἡ Σμύρνη ἤρξατο ἤδη μακρόθεν νὰ

διαφαίνεται· καὶ ἡ οὐρίχλη, ἡ κατὰ τὴν πρῶτην τὸν ὀρίζοντα αὐτῆς κατακαλύπτουσα ὡς τις πέπλος βαρὺς, παρίσσια αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς ἡμῶν ἐναερίον τι ὄραμα, φερόμενον ἐπὶ νεφελῶν. Ὡ! ἡ πατρίς! . . .

Πόσον ἡ καρδιά παντὸς νοστοῦντος πάλει, αἰσθανομένου ὅτι μετὰ μικρὸν ῥίπτεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μότου τῶν ὀνειρώξεων καὶ τῶν ἡμέρων αὐτοῦ ἀντικειμένων, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἴδῃ τὰ προσφλέστατα τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀντικείμενα, μετὰ μικρὸν καὶ ἐναγώνιον ἀπ' αὐτῶν ἀποχωρισμόν! . . . Νομίζει ὅτι τὸ σκάφος ἐκεῖνο, οὐκίνο, πρὸ μικροῦ ἐτι ἰθαύμαζε τὴν καταπληκτικὴν ταχύτητα, αἰσθόμενον τὰ ποικίλα αἰσθήματα, ὅσα ἡ εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ προσπέλασις θέλει γεννήσῃ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐπιβατῶν, ἀποδειλεῖ· ὡς, ὅντως εἰπεῖν, καὶ ἵσταται ἀντὶ νὰ βαδίσῃ, ταπάλιον εὐτο ἀγώνιαν περιποιῶν εἰς τὸν ἐπιβάντην, βλέποντα πόρρωθεν τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ μὴ δυνάμενον νὰ προσπλάτῃ αὐτήν.

Ἡ καρδιά μου ἐγεμε συγχίνεσων ἀλλεπαλλήλως ἡδέων καὶ θλιβερῶν. Ἐβλεπα τὰς παρὰ τὸ φρούριον τοῦ στομίου τοῦ λιμένος ἐκτεινομένας ἀκτὰς, καὶ τὰς χθαμαλὰς ἐκείνας παιδιᾶδας καὶ ἀνεμινησκόμην μετὰ δακρύων τὰ εὐδαίμονα ἔτη τῆς νεότητός μου. Πόσας δ' χρόνος δὲν ἐπιφέρει εἰς τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν μεταβολὰς! Ἀπὸ τῆς εὐτυχέως ἡμῶν ὑπάρξεως καὶ τῶν ὥραιων στιγμῶν τοῦ βίου ἡμῶν δὲν ἐναπολείπονται εἰς τὴν καρδίαν, τὸν πυθμένα τοῦτον, εἰς ὃν τὰ πάθη πάντα κατασταλάζουσι, δὲν ἐναπολείπονται, λέγω, εἰμὴ ἀναμνήσεις τινὲς τερψικάρδιοι, παρηγοροῦσαι τοῦλάχιστον πρὸς στιγμὴν ἡμᾶς διὰ τὴν ταχείαν τῶν εὐδαιμόνων ἐκείνων στιγμῶν πύρρον. . .

Τὸ πυρόσκαφον ἡμῶν διήλθε διὰ τοῦ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ σμυρναϊκοῦ λιμένος μικρὸν φρούριον. Μετ' ὀλίγον μηχανοὶ καὶ νέφος καπνοῦ ἀπὸ τῶν καταχθονίων αὐτοῦ μυκτήρων ἐξεβρύγετο, ὥστε χρεματισμοὶ ἵππου εἰς τὸν σταῦλον εἰσερχομένου, καὶ οἱ φωναὶ τῶν περὶ τὸ ἀτμόπλουν ἐλθουσῶν λέμβων, μ' ἀπέσπασαν τῷ ρεμβασμῶν μου. Ἡγεῖρα τοὺς ὀφθαλμούς . . . καὶ δὶα ἀγκαλαὶ μὲ περιέπτυσαν τρυφερώτατα, καὶ ἡσθάνην τοὺς ὀφθαλμούς μου ὑγραινόμενους ὑπὸ τὰ δακρυὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου φιλήματα! . .

Ἀπῶθεν κατοπτισμένη, ἡ Σμύρνη οὐδεμίαν παρέχει εὐχάριστον θέαν. Μάλιστα δὲ τὸ ἀκατάστατον τῶν προκυμαίων, τὰ παρὰ τὴν παραθαλασσίαν ἐσπαρμένα ξύλινα κερνεῖα, καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς προκυμαίας μέχρι τοῦ Ἀλιπέδου (πούντα) πενιγραὶ καὶ ἀτάκτως ἐκτισμέναι οἰκίαι, ζημιούσι πολὺ τὴν ζωγραφικὴν αὐτῆς θέσιν καὶ τὰ πλεονεκτήματα· διότι ἐὰν ἡ πόλις αὕτη εἶχε προκυμαίαν τινὰ ἐκτενῆ καὶ εὐρεῖαν, οὐδεμίαν ἢ ὀλίγην ἤθελε παρέχει διαφοράν παραβολομένην, ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς θέαν, μετὰ τῶν ἀετολογικωτέρων τῆς Εὐρώπης ἐμπορικῶν πόλεων. Τὴν σήμερον ὅμως εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Εὐρώπης προερχομένους ἢ Σμύρνη φαίνεται ἐξῶθεν ὡς ἀπείσασμα μᾶς τῶν ἀνατολικῶν ἐκείνων

πόλεων, τῶν ὑπὸ σωρῶν ἀρρύθμων καὶ βαρβάρων οἰκοδομημάτων κατακεκλυσμένων, διότι δὲν βλέπουσι πρὸ αὐτῶν, εἰμὴ καλύδας τινὰς κακοζήλους καὶ φύκη καὶ οἰκοδομὰς καὶ προκυμαίας ξυλίνας.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πρὸ τινῶν ἐτῶν ἢ πρὸς τὸν εὐρωπαϊσμὸν μανιώδης τῶν ἐγκυκλοκίων τάσις, πρὸς δὲ καὶ οἱ ἀλληλοδιάδοχοι πυρκαϊαί, αἷνες Ἑρινύων δίκην ἐπέπεσαν κατὰ τῆς δυστήνου ταύτης πόλεως, ἀποτεφρώσασαι τὰς παλαιὰς ἐκείνας καὶ ὑπὸ κακοζήλου ἀρχιτεκτονικῆς ἐκτισμένας οἰκίας, περιποίησαν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν εὐκολίαν τὸ νὰ βελτιώσῃ τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατασκευὴν τῶν παλῶν ἐκείνων ἐξωστῶν, οἷτινες πολ- λάκις ἐσχίαζον τοσοῦτον τὰς ὁδοὺς, ὥστε οὐδ' ἐ- χαιρέουν ποτὲ αὐτὰς αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες, καὶ οἱ ἄν-θρωποι, πιθήκων δίκην, ἠδύνατο νὰ περῶσι διὰ τῶν παραθύρων, ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην οἰκίαν. Χά-ρις λοιπὸν εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας, ἡ πόλις τὴν σήμερον ἐκτίσται καὶ ὁδοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦ-τον εὐθείας, οἷα ἡ *Φραγκικὴ συνοικία* λεγομένη, καὶ πολλὰ ὁδοὶ τῶν Ἀρμενικῶν συνοικιῶν, καὶ περι-πάτους κατὰ τι ὄζοντάς πως τοῦ εὐρωπαϊσμοῦ ἐ-κείνου, περὶ οὗ πολλὰ λίξω σοι κατωτέρω. Ἡ Φραγ-κικὴ μάλιστα ὁδὸς αὕτη πυρποληθεῖσα πρὸ τινῶν ἐ-τῶν ὑπὸ τῆς καταστρεψίτης ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς πό-λεως μεγάλης πυρκαϊᾶς ἐκείνης, καὶ ἀνακτισθεῖσα μετὰ φιλοκαλίας εὐρωπαϊκῆς, παρεμφέρει πολὺ, καὶ κατὰ τὰς οἰκοδομὰς, μετὰ τῶν πλείστων ὁδῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων. Τὰς ἐορτάς μάλιστα, ὅ-ταν οἱ θυτικοὶ τῆς πόλεως κάτοικοι, ἐξερχόμενοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν, πληροῦσι τὴν ὁδὸν ταύτην, καὶ ὅταν τὸ σαρκίον Ὀθωμανοῦ τινος ἢ τὸ ἀηδὲς τοῦ Ἰουδαίου κάλυμμα δὲν ἀναμειγνύεται μετὰ τοῦ Εὐ-ρωπαϊκοῦ πύλου καὶ τῶν γυναικείων καπελίων, τό-τε ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχει τι τὸ εὐρωπαϊον, ὅπερ ἀπατᾷ ἐκ πρώτης ὀψεως τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ ὁδὸς αὕτη μὴ οὕσα πάντῃ εὐθεῖα, ὡς ὅλαι σχεδὸν αἱ ὁδοὶ τῆς Σμύρνης, ἔχει σχῆμα ὅμοιον τοῦ Λατινικοῦ S καὶ περιλαμβάνει τὰ καλῆτερα καὶ κομψότερα ἐμπορικὰ κατεστήματα, αἵνα συντελοῖσι τὰ μέγιστα, διὰ τῆς κομψότητος, αὐτὴν εἰς τὴν εὐπρέπειαν καὶ καλλονὴν τῆς ὁδοῦ.

Περιπάτους δὲ εἶ, εἰ τὴν σήμερον ἡ Σμύρνη δ-λιγίστους, καὶ τούτους κακοζήλους, μολονότι ἡ θέ-σις τῆς πόλεως, αἱ περὶ αὐτὴν καλλοναὶ καὶ τὸ πλῆ-θος τῶν κατοίκων ἠδύνατο νὰ παρέξωσιν εἰς τὴν Σμύρνην ἀξιοζηλεύτους διασκεδάσεων θέσεις. Ὡς τοιοῦτους δὲ σοὶ ἀναφέρω τὴν Ἀγγλικὴν προκυμαίαν, περιστοιχιζομένην ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων καφενείων μάλιστα εὐρωπαϊζόντων, καὶ ἐνθα παιανίζει μου-σικὴ μετρία. Τὸ καφενεῖον τῆς Τερψιθέας (Bella vi-
sta), καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ Ἀλιπεδοῦ ὁδόν. Ἄλλ' ὁ ὠραιότερος, ποιητικώτερος καὶ φυσικώτερος τῆς πόλεως περίπατος εἶναι ὁ τῆς γεφύρας λεγό-μενος, παρὰ τὰ τῶν Ὀθωμανῶν κοιμητήρια, ἧς το-σάκις εἶδομεν τὰς εἰκόνας εἰς Γερμανῶν καὶ Γάλ-λων διάφορα περιοδικά. Ἡ θέσις αὕτη ἔχει τι ὥρατον

καὶ ἀρχαῖον ὕψηλόν, καὶ μεγαλοπρεπές. Φαντάσθητε γεφύραν τινὰ Ἑνετικῆς στερεᾶς κατασκευῆς, ὑφ' ἣν διέρχεται, σιγαλέος καὶ μελαγχολικὸς, ὁ γηραιὸς Μέ-λης ὅστις πορευόμενος ὑπ' αὐτὴν μέχρι τινός, πί-πτει ἔπειτα ἐν εἰδει μικροῦ καταβράκτου ἀπὸ τινῶν προτειχισμάτων ξυλίων, ἔργον βεδάξας τῶν Ὀθω-μανῶν, οἷτινες τοσαύτην ἔχουσι περὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως φιλοκαλίαν καὶ λεπτότητα, ὥστε πολ- λάκις προάγουσιν αὐτὰς δὲ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν μέχρι τοῦ ἰδανικοῦ. Δεξιόθεν τοῦ ποταμοῦ ἐκτείνον-ται αἱ αἰωνόβοιοι καὶ μελαγχολικαὶ τῶν τουρκι-κῶν πολυανδρίων κυπάρισσοι, γείτονες εἰρηνικοὶ τῶν παρὰ τὴν ἐτέραν ὄχθην πεφυτευμένων ἀρχαίων καὶ μεγαλοπρεπῶν πλατάνων καὶ ἰεῶν, αἵτινες καθι-στῶσι τὴν θέσιν ἐτι μᾶλλον συνηρεψὴ καὶ ποιητι-κὴν. Ἐάν δ' ἐκτὸς τούτων φαντασθῇ καὶ τινὰς λευ-κάς ὡς τὴν χιόνα νήσας, ἐπιπλεύσας τὸν ποταμὸν μετ' ἀβρόντητος καὶ χάριτος ἀπεριγράφτου, καὶ τὸν μελαγχολικὸν ἦχον τῶν κωδωνίσκων τῶν διὰ τῆς γεφύρας διερχομένων καμῆλων ἢ ἄλλων ἀχθορό-ρων ζώων, θέλεις ἴσως δυνηθῇ νὰ σχηματίσῃς ἰδέαν τινὰ ἐντελὴ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς, τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ἀξίας τῆς θέσεως ταύτης, ἧτις ὅμως δυστυ-χῶς παραμελεῖται τὴν σήμερον ὑπὸ πάντων, εἴτε διὰ τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως μακρὰν αὐτῆς ἀπόστασιν εἴτε διότι προτιμῶσι τὸν ζῦθον τὸν εὐρωπαϊκόν, πι-νόμενον ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μουσικῆς, παρὰ τὰς σκολαστικὰς ἐκείνας τῆς φύσεως καλλονὰς.

Γνωρίζων, φίλε μου, τὴν περὶ τὰς πιζὰς περιγρα-φὰς ἀποστροφὴν σου, ἐπεθύμουν νὰ παραιτηθῶ πολ-λῶν ἄλλων περὶ τῆς πόλεως σημειώσεων, καὶ, ἀ-ποθέμενος πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν καὶ φροντί-δα, νὰ ῥφθῶ μετὰ σοῦ εἰς τὰς παρὰ τὴν Σμύρνην ἑξοχὰς, καὶ νὰ σοὶ περιγράψω τὰς ἀφάτους συγκι-νήσεις, αἱ αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ, περιπλανωμένη περὶ τὰς ἀρχαίας καὶ συνηρεψίς ταύτας ἑξοχὰς, καὶ μάλι-στα τὴν ὑπὸ τὸν Πάγον μελητεῖαν κοιλάδα. Πλὴν φίλε μου, αἱ περιγραφαὶ αὗται, αἱ ἀναμνήσεις περὶ Μέλητος, (ἰ)μήρου καὶ τῆς ἀρχαιότητος, κατήντησαν τοσοῦτον τετριμμένοι, τοσοῦτον *κλασικαί*, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τοσάκις ἐπανελήφθησαν ὑπὸ τῆς εὐγενεὺς τῶν ἡμετέρων ποιητῶν χορείας, περὶ ἧς κατωτέρω, ὥστε νομίζω προτιμώτερον, παραιτῶν τὰς ἀνωφελεῖς καὶ φαντασιώδεις ἐκείνας περιγραφὰς, νὰ σοὶ δώσω ἰδέαν τινὰ τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης καταστάσεως διότι ἐνδιαφερόμεθα πρὸς αὐτὴν, ὡς πρὸς πατρίδα, καὶ εὐημερία τῆς εὐημερία ἡμῶν, ἡ δὲ δυστυχία καὶ παρακμὴ τῆς ἡμε-τέρας παρακμὴ καὶ δυστυχία ἔσται.

Τὴν σήμερον ὅτε τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος βαίνει ὀσημέραι εἰς πρόοδον καὶ εἰς βελτιώσεις, ὅτε αἱ πύ-λαι τῶν ὑπουργημάτων καὶ τῶν στρατιωτικῶν βαθ-μῶν ἠνεώχθησαν εἰς τὴν ἐτεροδόξον εὐφροσύνην καὶ δρα-στηριότητα, καὶ ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἀσμένως προβιάζει εἰς δημοσίας θέσεις ὅσους ἐξ ἡμῶν διο-ρᾷ ἀξιόους καὶ πεπαιδευμένους, τὴν σήμερον λέγο-μεν, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε, ἔπρεπε δρατόμενοι τῶν

ἐπιφωλῶν τούτων περιστάσεων, νὰ περιποιηθῶμεν ὅπως δὴποτε τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεότητος, ἐν οὕτῳ δυνηθῶμεν, ἀναπτυσσόμενοι καὶ προαγόμενοι, νὰ φανῶμεν ὅτι ζῶμεν καταγιγόμενοι καὶ πρὸς ἰδίαν ἡμῶν βελτίωσιν, καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγαθῶν βουλευμάτων τοῦ μεταρρυθμιστοῦ. Ἀλλὰ τὸ Γένος δυστυχῶς, ἐνταῦθα ὡς καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀντίστροφόν τινα θάινει ὁδόν. Ἐπεμελεῖτο τῆς παιδείας, ἦτο φιλότιμον, τὰς λοιπὰς φυλάς, βαθύ σκότος ἀμαθείας ἐπεσχίαζε ἐνῷ ὀλιγωρεῖ δὲ αὐτῆς καὶ θνείδος ἐγένετο τοῖς γιγίσιν αὐτοῦ, ὅτε πάντες οἱ ἄλλοι εἰς μόνην ἀπεβλέπουσι τὴν πρόδόν των.

Δὲν ἐνδιατρίβω εἰς λεπτομερείας, διηγούμενος τὰ παθήματα καὶ τὰς περιπετείας τῆς δυστήνου *Εὐαγγελικῆς Σχολῆς*. Τοῦτο δὲ μόνον σημειῶ, ὅτι ἐνῷ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος, εἰς ἐποχὴν δηλ. σκότους καὶ ἀμαθείας τῆς πόλεως ταύτης, εἰς καὶ μόνος πολίτης, ὁ Παντολῶν Σεβαστόπουλος, ἠδυνήθη καὶ σχολὴν ἐκ τοῦ μηδενὸς ν' ἀνεγείρῃ καὶ βελιοθήκης καὶ ἄλλων ἀναγκαιῶν νὰ τὴν προκίση, σήμερον, κατὰ τὸν δέκατον ἔννατον αἰῶνα, ὅτε εἰ Σμυρναῖοι καὶ πολλαπλάσιοι εἶναι καὶ προήχθησαν εἰς παιδείαν καὶ φιλοκαλίαν, τὴν σήμερον λέγομεν, ἡ σχολὴ ἔχειν, ἥτις κατακαεῖτα, ἀνεκτίσθη πολὺ τῆς προτέρας λαμπροτέρα, εἶναι οὐκ ὀκτὸν τῆς ἀμαθείας ἔρμειον.

Ἡ μέχρι τοῦδε παραλυσία τῶν σχολείων ἡμῶν ἐγένετο ἀφορμὴ τῆς παραλυσίας καὶ ἀβελτηρίας, ἥτις ἤρξατο δυστυχῶς νὰ ἐπιπολάζῃ ἐπὶ τῆς Σμυρναϊκῆς νεολαίας. Εἶναι ἀληθές ὅτι τινὲς τῶν νέων τῆς Σμύρνης τοῖς εἰσὶν ἀμέμπτου καὶ ζηλωτῆς διαγωγῆς· οἱ πλεῖστοι ὅμως αὐτῶν ὀλίγοι δίδουσι ἐχέγγυα ὅτι χρηστοὶ ἐσονται ἡμέραν τινὰ πολῖται. Ἡ παιδικὴ τῶν τέκνων ἡλικία διέρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ὁδοὺς, ἡ δὲ νεανικὴ εὐρίσκει αὐτοὺς ἀμοίρους πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς καὶ πάσης ἀνεπιτηδεύτου καὶ χρηστῆς ἀνατροφῆς, τοὺς παρασύρει ἀκρατήτως εἰς τὸν χεῖμορρον τῶν παθῶν, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡμέρων αὐτῆς. Καθ' ἡμᾶς, μία ἄλλη ἀφορμὴ τῆς ἀποπλανήσεως ταύτης τῆς νεολαίας ἡμῶν εἶναι ἡ μετὰ τῶν δυτικῶν *Λεβαντίνων λεγομένων* συναναστροφή αὐτῆς. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα Ἰησοῦϊτῶν διδασκόμενοι, καὶ ὑπὸ μητέρων εἰς τοὺς ἱερεῖς· τούτους ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀφροισμένοι ἀνατρεφόμενοι, καθίστανται μισαλλόδοξοι, μικροπρεπεῖς, μισέλληγες καὶ δεισιδαίμονες εἰς τὸ ἔπακρον. Μόνη διασχέδασις καὶ μόνον ἐντρυφήμα νομίζεται παρ' αὐτοῖς· ἡ περὶ τὸ καλῶς ζῆσθαι καὶ τὸν εὐρωπαϊσμὸν πιθηκίζειν ἐνασχόλησις, πρὸς δὲ καὶ ὁ ἔρωρ, ὁ παντοδύναμος οὐσίας τῆς Κυπρίδος υἱός, ὅστις κατεκαλύψεν ὁ πονηρὸς διὰ τῶν δῶμα μικρῶν αὐτοῦ πτερύγων τὴν μεγαλόπολιν Σμύρνην.

Τοὺς *Λεβαντινοὺς* . . . τοὺς γνωρίζεις· φυλὴ πλείον μισέλλην ταύτης δὲν ἐδόθη. Μολονότι δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀξιώσιμοι ἐξαιρέσεις, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδιζει, ὥστε ἡ ὁλομέλεια νὰ ᾖται *οὐ μὲν τι καὶ ἀπογῶλεον τέρας, γύραμα* Ἐνεῖων,

Γενουησίων, ἰησιοῦτων τοῦ Αἰγαίου, Ἀρμενίων καὶ ἄλλων τινῶν Ἀσιατικῶν ἐθνῶν ἀποπλανηθέντων τῆς πατρίδος αὐτῶν θρησκείας, ὑπὸ τῶν τὴν Ἀνατολὴν κατακλυσάντων Ἰησοῦϊτῶν, τῶν ἐπαγγελλομένων τὸν προσηλυτισμὸν, καὶ παντὶ σθένει καταγιγόμενων εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐπιρροῆς των. Ἐντεῦθεν παρατηρεῖς ὅτι οἱ *λεβαντίνοι* οὗτοι ἄμοιροῦσι καὶ θρησκείας καὶ πατρίδος καὶ γλώσσης ἰδίας, (α) ὅ ἐστι στερεοῦνται ὅλων τῶν προσόντων ἐκείνων, ἐφ' ὧν ἐναυρίνονται τὰ ἔθνη, καὶ μεγαλουργοῦσιν ὑπὸ πειτριωτισμοῦ ἐλαυνόμενα. Πίστευσόν με δὲ ὅτι δὲν γνωρίζω οὐδένα λαὸν τῶν πέντε μεγάλων ἡπείρων τῆς ὑψηλίου ἡμῶν, στερούμενον τῶν τριῶν ἀχωρίστων ἀπὸ πᾶν ἔθνος προσόντων, τῆς *θρησκείας*, τῆς *πατρίδος* καὶ τῆς *ἐθνικῆς γλώσσης*.

Λυποῦμαι ὅτι οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ὁ τόπος μοι συγχωροῦσι νὰ προσθέσω εἰς τὴν παροῦσαν τί περιπλέον περὶ Σμύρνης. Προσεχῶς θέλω σοὶ γράψαι ἱκανὰ περὶ τῆς πόλεως, τῶν κατοίκων αὐτῆς, καὶ μάλιστα τῶν Χίων, περὶ τῶν *λεσχῶν*, περὶ τῶν ἐξοχῶν καὶ τῶν χωρίων αὐτῆς, περὶ τῶν ἐν αὐτῇ λογίων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Ἡδὴ δὲ ὑγίαινε καὶ εὐδαιμόνει Τ.

ΠΕΤΙ ΑΡΑΒΩΝ.

Ἰδέα γενικὴ ἐπικρατεῖ, ὅτι ὁ χαρακτήρ τῶν ἀνατολικῶν, εἶναι γαλήνιος, ἀπαθής, καὶ πρὸς πάντα ἀδιόφορος. Ἰδόντες καὶ γνωρίσαντες ἐπιπολαίως τοὺς Τούρκους, συνεπεράναμεν, ὅτι τὸ ἦθος τούτων φυσικῶ τῷ λόγῳ πρέπει νὰ ᾖται κοινὸν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς μωαμεθανικὰς φυλάς, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πλάνη καὶ πλάνη μεγίστη.

Εἶναι ἀληθές ὅτι οἱ Τούρκοι ἔχουσι μεγαλοπρεπὴν ἀπάθειαν, εἰνὼν ὁ Ὁράτιος νομίζει εἰς δίκαιον ἄνδρα πρέπουσαν. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἐὰν σαλεύσῃ, δὲν θέλουσι διὰ τοῦτο ταχύτερον χωρίσει τοὺς ἐσταυρωμένους πόδας των· οὐδὲ μετὰ ὀλιγωτέρας ἀκηδίας καὶ ἡδυπαθείας θέλουσι ἀποπνεύσει τὸν κοπνὸν τοῦ το σ η μ π ο υ κ ι ο υ τ ω ν. Καὶ τοῦτο ὅχι μόνον διότι πιστεύουσιν εἰς τὸ πεπρωμένον ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ καὶ διότι νομίζεται παρ' αὐτοῖς συρμός, τρόπον τινὰ, ἐθνικὸς ἢ ἐπίσημος αὐτῇ θέσις, τὸ σοβαρὸν τοῦτο καὶ σκυθρωπὸν ἦθος. Μ' ὅλον ὅτι ἡ τουρκικὴ φυλὴ ἐδυνήθη νὰ μεταδώσῃ τὸν χαρακτήρ τῆς εἰς ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτὴν ἐξουσιαζομένους λαοὺς, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο εὐκλογον ν' ἀ-

(α) Ὁ ἐλληνισμὸς αὐτῶν μάλιστα εἶναι ἄξιος γέλως, καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς Σμύρνης, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῶσι δὲν θέλουν δυνήθῃ νὰ τὸν διορθώσωσι. Λέγουσι π. χ. σοφρίων, πατίρων, ντισερτίρων, σκριφίκαρων, ἰμολάρων, πετεντέρων, κτλ. κτλ., ῥήματα ὅλα ἐκ ταυτοσημῶν ἰταλικῶν ῥημάτων μετενεχθέντα. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχουσι τόσον ἀχρεῖαν, τὴν προφορὰν λέξεων πινῶν· προσφέρουσι π. χ. μαγιά ἀντὶ μαλλία, σκογιδ ἀντὶ σκολέϊον, καὶ ἄλλας πληγὰς τρομερὰς κατὰ τῆς δυστήνου ἡμῶν γλώσσης καταφέρουσιν.